

STUDENTS

IZNĀK 2 REIZES
MĒNESI

AKADEMISKĀS DZĪVES LAIKRAKSTS

NUMURS MAKSA
10 SANT.

K. Branta un K. Upešlejas nodibināts 1922. gadā.

Redakcija un kantoris

Rīgā, Valdemāra ielā Nr. 69, dzīv. 8. Tālr. 9-4-6-6. Runas stundas: svētdienās no 11—12, pirmdienās no 18—19.

Pasta adrese: Rīgā, Pasta kaste Nr. 70. Pasta tek. rēķ.: 424. Gada abonem.: Ls 2.—. Sludinājumu maksa: priekšpusē 90 sant., tekstā 60 sant., sludin. daļā 20 sant., par petitrindīņu + 5% sludinājumu nodoklis.

№ 195.

Piektdien, 10. februārī 1933.

XI. ak. g.

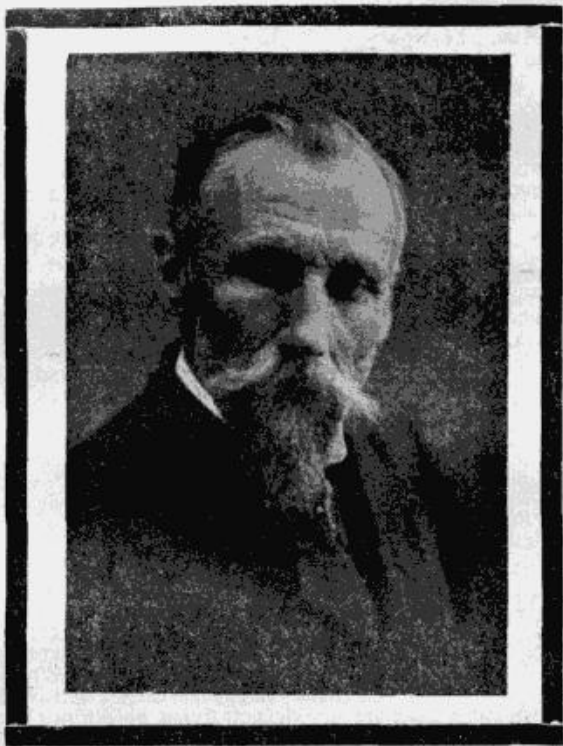
V. Reiznieks.

Multinacionālisms un supranacionālisms.

Tagad dominē divas garīgas strāvas, proti, sociālisms un nacionālisms, tomēr patiess inteliģents nevar pievienoties ne vienai, ne otrai. Ipaši no sociālisma viņa ekstrēmā izpaudumā, proti komūnismā, ir novērsušies visi, kaut cik augstākas inteliģences cilvēki, un tas ir palicis par garīgu proletāriju ticību. Tomēr arī nacionālisms, kas tiek tā cildināts, arvienu vairāk izpauž negatīvas puses. Praktiska pieskaršanās viņam liecina, ka arī viņš paliek mocošs un verdzinošs, un ka arī viņš jau ir palicis par pūļa reliģiju. Sevišķi nepieņemams viņš paliek ar savām nacionālām dogmām un normām, kas pie tam cenšas vest atpakaļ pagātnē. Nacionālisms sāk izvērsties par reakcionāru, konservatīvu un galā atavistisku mācību. Šo nacionālisma nomaldīšanos veicina vēl tas, ka viņam nav bijis liela iniciatora un teorētiķa. Viņu ir gan nodibinājis Fichte, tomēr šis filozofs nepieder pie filozofijas galotnēm, un nacionālisma teoriju viņš ir izstrādājis stipri trūcīgi. Tādēļ tagadējie nacionālisma misionāri viņa sabāž visu to, kas tiem pašiem miļš. Un tas miļais parasti tiek atrasts pagātnē. Tāpēc, pieejot sludināšanai nacionālismam objektīvi, tas uzskatāms par regresa mācību un virzienu.

Šo objektivitāti dod progresa un regresa iezīmes. Progresa ceļš ir pieauguma, oriģinālības, radišanas un emanācijas ceļš, kamēr regresa ceļš tam pretī ir izdzīšanas, inerces, normu un absorbcijas ceļš. Vēl citādi, progresa ceļš ir vēstures ceļš, ar sākotnību, kā viņa galveno elementu, jo sākotnība ir oriģinālības, radišanas un emanācijas izpaudums. Tam pretī regress vēsturi jau nesatur, vai satur mazā mērā, jo sākotnības vietā tur ir nebeidzami atkārtojumi un imitācija, kas lēnāk vai ātrāk pieņem izdzīšanas raksturu.

Tad nu lūk, tagadējais, sekli saprastais, bet ar lielu fanatismu sludinātais nacionālisms vispirmā rindā necik nav vēsturisks, jo tas neatzīst nekā sākotnīga. Istam nacionālistam viss jau ir bijis un ir, tagad tikai jāsmēl no senču krājumiem. Tā nacionālisms dzīvi grib iekļaut nostabilizētās formās. Tālas senatnes atdzīvināšanas formu sevišķi ir pieņēmis žīdu ebreisms, kas grib atgriezties pie savas divi un trīs tūkstoši gadus vecās kultūras. Bet nu līdz ar to jāņem vērā, ka žīdu nācija jau 2000 gadi nav vēsturiska, bet vienīgi pastāv etniski. Ja kas vēsturisks ceļas no žīdiem, tad tas ietilpinās svešu nāciju vēsturē. Tā Heine un Einšteins necik nav ebreju vēsturiskas personas, bet gan vācu, jo viņu vēsturiskā darbība ir saistīta ar vācu kultūras gaitu, nevis ebreju. Savu atavistisko nacionālismu (kaut arī ne tagadējās formās, bet reliģiskā) žīdi piekopj jau ļoti sen, un tāpēc viņiem vairs nav vēstures, vislielais, ja viņi noder kā «Düngungsvolk» citām nācijām. Un ja tamlīdzīgi citi nacionālisti izvestu savus nodomus un atgrieztos uz sen senā, tad arī viņu nācijas līdz ar to izietu no vēstures. Pie tā visa vēl jāņem vērā, ka senatne nemaz nav tik nacionāla, kā to grib iestāstīt nacionālisti. Tā to pašu ebreju senā kultūra ne-

Rakstnieks A. Saulietis †.

būt nav viņu pašu sasniegumi, bet Orieta kultūras tautu sasniegumu apvienojums, un tāpat katras nācijas sākumos ir vairāk ietekmējumu, nekā pašu darba. Tā, pasakas ir tāda kultūras manta, kas pie reizes ir atnākusi no tūkstošiem kilometru tālām zemēm (prof. Šmits). Tāpat valoda ir pilna ietekmējumu un pat radniecīgas kopdzīves ar citām valodām, kāpēc nemaz nav iespējams noteikt viņas īstos nacionālos elementus. Tā tad atavistiskie nacionālisti bez kādiem sevišķiem pamatiem apstājas pie kāda pagājuša vēsturiska mirkļa, un viņu uzstāda par savas imitācijas avotu. Bet tā kā progress jau sen ir pagājis garām šim momentam, tad tālāka iešana atavistiska nacionālisma ceļā ir noteikts regress. Protams, šie nacionālisti jau organiski nav spējīgi uz progresu. Kā uz to vairs nav spējīga žīdu nācija, tā tas ir vispār ar atavistiskiem nacionālistiem. Jau pēc savas dabas viņi ir tikai imitatori, un uz kādu vēsturisku sākotnību pilnīgi nespējīgi.

Ja nu tagadējais parastais nacionālisms rada tādas šaubas par viņa vērtību un ideālibu, tad ceļas jautājums par īsto progresa ceļu, kas līdz ar to būtu saprotams par nacionālu. Nācijas jēdzienā tomēr ir tādi elementi, kas pauž dzīvību, progresu un vēsturi. Novērojot vēsturi un ņemot par mērogu progresa iezīmes, patiess nacionālisms stādās priekšā pavisam citādi nekā reakcionārais un atavistiskais. Pie tam viņa novērojamas divas pakāpes, zemākā un augstākā. Zemākā izpaužas kā multinacionālisms, bet augstākā kā supranacionālisms. Multinacionālismu atzīst un kopj viss lielums kultūras cilvēku, bet supranacionālismu — paši apdāvinātākie cilvēki.

Multinacionālisms saprotams par nācijas augšanas laikmetu un par garīgu bagātību smelšanu no citām nācijām. Ir noteiktas sfairas, kur multinacionālisms ir pat nepiecie-

šams, lai būtu iespējama kultūra. Tāda nenoliedzama multinacionālisma sfaira ir zinātne, filozofija, māksla un tehnika, jo viņu sasniegumi ir daudzu nāciju kopdarbības auglis. Ja cilvēks, sākot jau ar skolas gadiem, piesavina šo sfairu vērtības, tad līdz ar to viņš uzskatāms par multinacionālistu. Kā tehnīkis tas drīzāk ir anglis, nekā savas nācijas loceklis, kā mākslinieks — drīzāk grieķis utl. Tiesa, katrā šīnī sfairā tiek ienesas arī savas nacionālas īpatnības, piem. angļi zinātnē ienes savu nacionālo empirismu, franči — racionālistu, bet tas viss jau nav zinātnes un kultūras kodols, bet diezgan mazvērtīga čaula. Tāpēc valoda, ko atavistiskie nacionālisti sevišķi uzsver, arī nav nekā cits, kā trauks un čaula, kura ir labi satur ļoti dažādu saturu. Zinātnei un filozofijai nebūt nevajaga īpatnēju valodu, viņu atzinumus var izteikt katrā kaut cik izkoptā valodā. Tāpēc tādas mazas nācijas, kā latvieši, ir tik tāli multinacionālizējušies, ka no viņu latvietības dažā labā laukā ir palikusi tikai valoda, un arī tā ir stipri citu valodā ietekmeta. Bet iekš tā nav nekā lauma, jo kultūras sasniegumi visērtāk iegūstami aizņemšanās ceļā. Ja tagadējam nācijām pašām būtu jāveido piem. geometrija, kaut tānī apmērā, kādā tā bija izkopta pie grieķiem, tad ļoti jāšaubās, vai viņām tas izdotos. Kultūras sasniegumi ir prasījuši tādu ārkārtīgu piespiešanos, ka viņa nav pa spēkam vienai vien nācijai. Var pat izteikt to domu, ka grieķi no kultūras lauka tik spēji nozuda tāpēc, ka viņi bija kultūrāli pārpūļējušies. Bet tāpēc pašas augstākās kultūras nācijas ir multinacionālas ne tikai garīgi, bet arī etniski jeb antropoloģiski. Tagadējās visaugstākās nācijas ir angļi, franči, itāļi un amerikāņi, un viņi ir noteikts dažādu cilšu maisījums ar saviem viskultūrālākiem priekštečiem. Otrādi, jo tīrāka nācija, jo mazāk viņa spē-

jīga uz progresu un vēsturi. Mums zināmie etniski tīrie žīdi un čigāni nav spējīgi uzņemt augstākas kultūras formas, un tas sevišķi zināms par krāsaino rāsu nācijām, kas arī ļoti stingri ievēro etnisku tīrību. Kā bioloģijā, pēc jaunākiem atzinumiem, visas sugas jau sen ir sastingušas savā nemainībā un līdz ar to nav vairs spējīgas jaukties savā starpā, tā tas ir noticis arī ar dažām zemākām nācijām. Tāpēc nav nekāda pamata nācijas tīrību ideālizēt, drīzāk viņa uzskatāma par regresa augli.

Multinacionālisms tomēr veido tikai vēstures fonu, izplatīšanos un imitāciju. Multinacionālismā trūkst sākotnības, kas vienīgi veido patiess vēsturi. Sākotnība nozīmē oriģinālibu, vienreizību un ierosināšanu, kam par cēloni ir garīga radišana. Multinacionālists vēl ir jauts, viņš vēl nekā nerada, viņš tikai gatavojas radišanai, jo radīt var tikai to, kas vēl nav bijis, kāpēc radītājam jāiepazīst viss agrāk radītais. Tāpēc jāgaida augstāka kultūras darbība, kas nosaucama par supranacionālismu. Šī darbība par nacionālu atzīstama tāpēc, ka viņai seko vairošanās un viņas gala sekas ir nācija. Kā bībeles Ābrams dzemdīnāja ebreju nāciju, tā daudzām nācijām varbūt var sadzīt ciltstēvus. Šie ciltstēvi taču arī pieder pie nācijas, bet jau pavisam citā nozīmē nekā viņu pēcteči. Pēcteči ir turpinātāji un atkārtotāji, kamēr viņi ir saccēji. Viņi nāciju nenoliedz, bet tie viņu rada vai par jaunu, vai esošo nekultivēto, mežonīgo vai barbarisko nāciju kultivē. No šejienes divi supranacionālisma apakšveidi — patstāvīgais un papildinošais. Patstāvīgu supranacionālistu ir ārkārtīgi maz, tādi ir Ābrams, Romuls un citas teiksmīgas personas, un tad galvenokārt profēti, kas, nostādāmie kontrastā pret reliģiju, atmet arī tās tradīcijas, kas sastāda nāciju īpatnības. Tā politeistiskais grieķis un kristīgais grieķis izskatās par pavisam dažādu nāciju locekļiem. Tālāk, pie papildinošiem supranacionālistiem jāpieskaita visi tie darbinieki, kas kontinuē iesāktu darbību un nācijā ienes papildu īpašības. Tā, ebreju nacionālās īpašības nāca visas ne tieši no Ābrama, bet no tālākiem

Sveiciens saule.

Kur tu ņēmi sveiciens velusas,
Saule, ko tu ērpi nes?
Kur es viņu mēredzētu,
Vietaš nov uz gāsaules:
Jemes voigē tinas lasu,
Dibēsū tā' preti' mirdz...
Sveit' hegt' ? - Ar sveiciens saule -
Sen jau toua arī sirdj!

A. Saulietis.

Vislielākās izredzes vinnēt

ir Sarkanā Krusta naudas loterijā: katra trešā loze vinnē. Pasteidzaties iegādāt lozes, jo izloze nav tālu.

tautas darbiniekiem, sevišķi no bībeles praviešiem.

Piegrīzoties latviešiem, jāatzīst, ka viņi tagadējā veidā visā savā masā ir multinacionālisti, pie tam visumā labprātīgi. Ar to viņi ļoti spilgti atdalās no tādiem atavistiskiem nacionālistiem, kādi ir žīdi un čigāni, un tuvojas augstākām kultūras nācijām, kas tāpat kāri un labprātīgi uzveļ un piesavina visus augstākus kultūras sasniegumus.

Līdz ar to mums ir arī tādi kultūras darbinieki, kas jau jāieskaita supranacionālistos. Piemēra pēc var norādīt uz trim: Valdemāru, Raini un Poruku. Viņi ir zīmīgi ar to, ka latviešu nācijā no vienas puses ir izravējuši dažas sliktas nacionālas īpatnības un viņu vietā ir ieaudzējuši kultūras. Valdemārs vērsās pret saimnieciski pasīvo un trulo latvieti un to padarīja par uzņēmīgu saimniecības vīru, Rainis vērsās pret glaimīgo un līdēju klausu cilvēku un to stiprā mērā pārvērtā drošsirdīgā cīnītājā, un savukārt Poruks parasti ir vērsies pret krodznieku un melderu lielību, iedomību un uzpūtību un mūsu intelligentu masai ir piepotējis paškritiku un zināmu kultūralu pazemību. Tāpat visa mūsu skolotāju masa ir daudz pūlējusies pārveidotama mūsu bērnu no mežonējiem ar visādām nelāga īpašībām par kultūras cilvēkiem un darbiniekiem.

Tā šie isie analizējumi dod iespēju izlemt, pa kādu kultūras ceļu iet mums katram. Skaidri un neapstrīdami, ka atavistiskais nacionālisms ir tumša regesa ceļš, kas ved atpakaļ nevēsturē, bet ka īstais kultūras ceļš pirmā pakāpē ir plašs multinacionālisms un otrā — neatlaidīgs supranacionālisms. Un tā kā mūsu līdzšinējie darbinieki šinī pēdējā laukā ir bijuši tikai papildinātāji, bet ne pastāvīgi sācēji, tad tagad par ideālu uzstādāmi savi profēti, kas varētu nostāties pret pasaules kultūras novocojumiem un sākt kādu jaunu patstāvīgu kultūras posmu.

Cik studentu Tērbatā?

Tērbatas universitātē studējošo skaits 1. decembrī bija 3057. No tiem 2104 vīrišķi un 953 — sievietes. Pagājušā gadā tai pašā laikā studējošo bija 3305.

Doc. K. Kārklis.

J. Akurāters. Neatrstā. Dzejas.

1932. g. «Latvju kultūras» izdevniecībā.

Jānis Akurāters ir spilgtākais individuālais romantisma pārstāvis latviešu literatūrā. Individuālais romantisms izpaužas spēcīgs individualisms. Tas cildina lielas individuālās īpašības, kas leņņi paceļas pāri par pūli. Tas dzied slavas dziesmu stiprām personībām, kas nosoda un nicina pūļa seklumu.

J. Akurāters nav Latvijas lauku dzejnieks vien, kā piemēram romantīki K. Skalbe, A. Brigadere, Fr. Bārda, Andr. Niedra u. c. Viņš apdzied arī pilsētas dzīvi. Akurātera darbos atspoguļojas lauku un pilsētas pasaule. Šis divas dzīves viņš tēlo savā romānā «Pēteris Danga». Romāna varoni Pēteri Dangu mīt lauku un pilsētas dvēsele. Viņš pieder abām pasaulēm. Tas pats sakāms arī par pašu dzejnieku. Viņš izteic latviešu literatūrā pāreju no lauku uz pilsētas kultūru, nepiederēdams pilnīgi ne vienai, ne otrai.

Sakarā ar Akurātera pāreju no lauku uz pilsētas kultūru, maņās arī dzejnieka dzīves vērtēšanas veids. Citi romantisma pārstāvi, piem. K. Skalbe, A. Brigadere, Fr. Bārda, uzsvē savos darbos ētiskas vērtības. Viņi vērtē dzīvi no ētiskā viedokļa. Viņi atzīst labu un nosoda ļaunu. Viņi vairās no grēka. Turpretī Akurāters vērtē dzīvi no aistētiskā viedokļa. Viņš atzīst daļu un nosoda nedaļu. Dzejnieks atrod skaistumu arī grēkā. Viņš pat slavina grēku. Viņa domu izteicējis nereti ir Sātans, kas viņu saista ar savu nemiera garu un protesta sparū. Tādā kārtā Akurāters spīdz latviešu literatūrā jaunu mēraku dzīves parādību vērtēšanā.

Akurāters latviešu literatūrā ir spilgtākais un spēcīgākais daļuma meklētājs. Dzejojā «Daiļā meklētājs», kas uzņem krājumā «Dienu prieks», rakstnieks apgalvo:

Vai liegts, vai ļauns, vai dievīgs,

Kad tikai mirklis daiļs.

Visdaiļākās sejas dēļ dzejnieks ziedotu pat savu dzīvību.

Ja zinātu, visdaiļais,
Visalkdams sejs kur kvēl,
Es nāves laivā mestu
Šo dzīvi viņa dēļ.

Nenogurstošs daļuma meklētājs Akurāters ir arī savā pēdējā dzejoļu krājumā «Neatrstā». Šis dzejoļu krājums piekļaujas iepriekšējiem dzejoļu krājumiem «Rožains vējš» un «Dienu prieks». Kā šinīs, tā arī jaunajā dzejoļu krājumā rakstnieks apdzied sappus, milu, vientulību, dzimteni, dabu u. t. t. Tikai pēdējā dzejoļu krājumā mazāk trauksmes, nemiera, steigas, bet vairāk saskaņas, miera, skaidrības. Dzejoļu krājumu apdveš mūžības elpa. Viss top dzejniekam gaišs, skaidrs. Ir viņam cēli saņieguni, ir dziļa skaidrības apziņa. Un tomēr skati vēl veras tālē, kur mīt Neatrstā. Dzīve ir tikai nemitīga jaunu atziņu meklēšana, tieksšanās pēc pilnības.

Pēdējā dzejoļu krājumā prāvu skaitu

dzejoļu Akurāters vēltiis mīlestībai. Pirmajos dzejoļu krājumos rakstnieks šim tematam piegrīzas pavisam maz. Viņu vairāk nodarbina sabiedriski jautājumi. Vēlākajos dzejoļu krājumos dzejoļu skaits par šo tematu arvien pieaug. Dzejoļu krājumos «Dienu prieks» un «Rožains vējš» te ieņem jau redzamu vietu. Pēdējā dzejoļu krājumā tiem ierādīta svarīga vieta. Tā Akurāters izvēršas par mīlas dzejnieku.

Akurātera mīla ir caur un caur romantiska. Tā ir skaists sapnis. Dzejojā «Rudens vakars parkā» viņš saka:

Tā par dzīvi velto
Liesmo mīlas kvēls,
Visus ceļus zeltu
Viņas gaišais tēls.

Rakstnieks iemieso savu sapni par sievieti. Neatrstās tēlā. Pēc tās viņš ilgojas, to pielūdz, tai dzīvo. Tā nav atrodama virs zemes. Dzejojā «Saulē un mīlestībā» rakstnieks apgalvo:

Un lai mēs spētu priecāties,
Dievs sappus mums un milu devis,
Un tādēļ, daiļā, ilgoties
Man diezgan mūžam nav pēc tevis.

Mīlestība ir mūžīga tieksšanās pēc Nesniedzamās, Nezināmās, Neatrstās. Tomēr Neatrstā nav dzīvē sasniezama, bet tikai sapnī tverama. Tā parādās zemes sievās, bet vienmēr nepilnīgi. Zemes sieva mīla ir tikai vājš Neatrstās atspīdums. Tādēļ dzejnieks zemes sievās meklē Neatrsto, bet nekad neatrod. Tāpēc viņam dažreiz liekas, ka mīla ir tikai māji vien, jo neatrasto tā neatsauc. Dzejojā «Elegija» viņš atzīstas:

Un arī mīla — tikai māji vien.

Ak, kur gan brīvību lai gūtu mēs!

Uzskats par milu un sievieti, kurū izvēdojis Akurāters vēlākajos dzejoļu krājumos, atgādina Ziemeļnieka domas. Ziemeļnieks iemieso savus sappus par milu un sievieti Nezināmā, pēc kuras mūžam ilgojas, kurū meklē visās zemes sievās, bet kurū nekad neatrod. Starpība ir tā, ka Ziemeļnieks iemieso savus sappus par sievieti Nezināmā, kam piešķir patstāvīgu objektīvu eksistenci, kamēr Akurāters ietērpj sappus par sievieti Neatrstā, kam tikai pa daļai piešķir patstāvīgu objektīvu eksistenci. Tā tad starpība meklējama pakāpē. Tā izskaidrojama ar abu rakstnieku mīlas un sievietes izpratni.

Līdzīgas domas sastopam arī Poruka dzejā. Poruks ir veidojis balto sievietes tēlu, kurū viņš meklē, bet neatrod dzīvē. Dzejojā «Karonā laivā» Poruks aizrāda, ka dzejniekam nemirstībā paliks tikai sievietes cēlais, baltais tēls:

Tik tavš cēlais, baltais tēls

Paliek manim nemirstībā.

Šie vārdi stipri atgādina Akurātera vārdus dzejojā «Neatrstā princese»:

Nodreb man dvēsele, zinu, vismijā:

Laiva no dzīves krasta kad brauks,
Tevi, briniškā, tevi, gaišzvilgā,
Vēl manas lūpas meklējoļ sauks,
Un dzejojā «Pie tava augstā baltā loga»
Poruks piemin bālo tēlu, kas ir viņa mūža sapnis. Šis Poruka bālais tēls ir tā pati Akurātera Neatrstā, Ziemeļnieka Nezināmā.

Tāpat arī Fr. Bārda dzejā sapnis par sievieti iemiesots Zvaigžņu meitas tēlā, ko sastopam dzejoļu krājumā «Zemes dēls». Tikai Fr. Bārda Zvaigžņu meitai tāpat, kā Poruka baltajam sievietes tēlam ir savs noteikts raksturs.

Vispārīgi Akurātera sievietes un mīlas izpratne ir raksturīga romantismam. Tikai dzejnieks šai romantiskajai sievietei un mīlas izpratnei piešķir īpatnēju nokrāsu.

Redzamu vietu aplūkojamā dzejoļu krājumā ieņem vientulības dzejojā. Vientulības dzejojās sastopam jau agrākajos krājumos. Vēlākajos dzejoļu krājumos to skaits vēl pieaug. Akurātera vientulība ir izaugusi no dzejnieka personības apziņas. Visdziļākās un visskaistākās atziņas slēpjas cilvēka personībā. Personība ir cilvēka augstākais sasniegums. Tā paceļas pāri par pūli. Būdam krass un noteikts individuālists, Akurāters dziļi sajūt vientulības sāpes. Dzejojā «Preti vientulībai» viņš saka:

Kas paliek? Sirds kā karalis,
Kam lemts ir vientulībā sērot
Un pūļa elkus nicigos
Ar klusu ironiju vērot.

Vientulības sāpes Akurātera dzejā sastopamas diezgan bieži. Tās piešķir skumju nokrāsu vairākiem viņa dzejojumiem. Tomēr dzejoļu krājuma pamatnoskaņa ir optimistiska. Tikai šinī optimistiskajā noskaņā pamirdz skumju pavedieni.

Samērā nelielu vietu Akurātera dzejoļu krājumā ieņem dzimtenes un dabas dzejojā. Tāns izpaužas dziļa mīlestība pret dzimteni un dabu. Šinī ziņā raksturīgs ir dzejojā «Latvija», kas nobeidzas vārdiem:

Sirds klusa kā birze tiek, skaidra kā strauts,

Visu to, visu par Latviju sauc.

Krājumā ievietoti arī daži vēltījumi aizgājušiem draugiem. Tāns viņš silti atceras traģiski mirušos biedrus. Sevišķi jauki ir vēltījumi «Jānim Ziemeļniekam aizejot», «Ernestam Rolavs», «Jūlijam Dievkociņš», «Alberts Traubergs» u. c.

Grāmatas beigās ievietoti dzejojā, kas vēltiti varoņiem un viņu pretstatiem. Nobeidzas krājumam ar dzejojā «Gara nemiernieki», kurā dzejnieks uzaicina lielos nemierniekus tālā ceļā:

Tādēļ uz ceļu, liele nemiernieki,

Pirms vecās patiesības trūdēt sāk.

Mums ugunsputni — sappu cefinieki.

Vēl šodien viņu gaitā jāpanāk.

Tādi ir galvenie motīvi aplūkojamā dzejoļu krājumā. Grāmata ir smalka un smaržīga. Tāni valda gars, cēli sappi un gaišās domas. Tā sauc preti dziļai, skaidrai, skaidrai gara dzīvei. Dzejojā «Vasaras diena» dzejnieks izsaucas:

Ak, kaut saprastu mēs dzīvot,

Pirms šī skaistā diena galā:

Boriss Firkers (Gracā).

Audiatu ad altera pars . . .

(Atbilde Viktoram Eglītim).

Priekš kāda laika, diemžēl gan par vēlu, sajēmu laikraksta «Students» numuru, kurā bija iespiests Viktora Eglīša raksts «Vācu buršisms». Tā kā šis raksts parādījies laikrakstā, kur pats skaits kā līdzstrādnieks, tad nevarēju tam vienaldzīgs palīkt. Prasīju tuvākus paskaidrojumus redaktoram. Pēdējais man atbildēja, ka jautājumā par vācu kultūru nepiekrīt V. Eglīša domām, un ka redakcijas principiālos uzskatos neesot vāciešiem naidīgas politikas. Kā pierādījumu tam, redakcija apsolīja ievietot katru lietišķu pret-rakstu un lūdza mani tādu iesūtīt. Uzjēmos grūto uzdevumu, atbildēt asas neiecietības rakstam, apzinos, ka izteiktās V. Eglīša domas jaunatnes laikrakstā nevar atstāt bez atbildes.

Tik daudz ievadam!

Pirmajā nodalījumā V. Eglītis runā vispārējā veidā par kultūras ietekmi un tautas īpatnības nozīmi. Viņa domas nav ļaunas un oriģinālas, bet ļoti izvēlētas un tām var piekrist. Otrā nodalījumā autors lieta terminu «vācu buršisms», kas ir attaisnojams vienīgi tad, ja tas apzīmē piedienīgu jēdzienu. Citādi to var uzskatīt par izdomātu, lai apmulsinātu lasītāju. Vai tiešām, ir atrodams tāds jēdziens, uz kuŗu attiektos vārds «vācu buršisms»?

«Buršisms» — šo šausmīgo valodas formu autors ir atvasinājis no vārda «Bursch». Pēdējā lietāšanas veids nav gluži skaidrs. Ar šo vārdu mēdz apzīmēt vispār katru vācu studentu.

Katrs Vācijas un Austrijas apstākļu pazinējs zina, ka visu vācu studen-

tu dzīves veids nav vienāds. Tāpat visas vācu studentu savienības un biedrības nevar apzīmēt ar vienu nosaukumu. Tās šķiras cita no citas savu uzskatu, virziena un mērķu ziņā — tā tas ir izveidojies vēstures attīstībā. Pat runājot par krāsnešiem, jāsaka, ka atsevišķās vienības nav cita citai identiskas, te valda principiālas atšķirības.

Kur tad nu autors redz vienu vienīgu līniju, vienu tipu, vispārēju vienādību? Tāds «buršisms» pavisam neeksistē. Tā tad latviešu un igauņu studenti to nemaz nav varējuši pārjēmt. Nepastāv arī tāds tips — «vācu korporēlis» — jau minēto atšķirību dēļ. Tāpēc nemaz nav iespējams to kopēt, ne arī izsmiet. Katrs objektīvs vērotājs zina, ka organizētais vācu students ārzemēs tiek tik pat augstu vērtēts kā citu tautu students, ja vien viņš nav paša vainas dēļ zaudējis cienību citu acīs. Bet tas jau var tik pat ļoti notikt arī ar citas tautas studentiem.

Vai tas, ka dažas latviešu studentu organizācijas ir pārjēmušas Baltijas vācu baronu korporāciju tikumus, ir bijis labs vai slikts darbs, to es negribu spriest. Ja autors to atzīst par nelaimi, tad lai viņš neuzbrūk vācu studentiem, kas šajā pārjēšanā taču nav vainīgi.

Tālākās V. Eglīša domas par ģermāņiem ir tik lielā mērā izdomātas, ka grūti tās lietišķi atspēkot. Kāds zviedru kommittonēis, kam es pārtulkoju Eglīša rakstu, ļoti zīmīgi teica, ka autora neapšaubāmā tendenciozitate esot jo groteskāka tāpēc, ka tieši latvieši tik bieži un labprāt uzsverot rāsas un kultūras radniecību baltu un ģermāņu starpā. Šis jau-

nais zviedris interesējas par Latviju un ir latviešu draugs.

Katrs, kas ar nopietnību ir lasījis ģermāņu Eddas, būs apbrīnojis varonīgā diženuma un kautrīgā maiguma apvienojumu, kas raksturīgs šās nācijas garam. Arī tas, ko V. Eglītis raksta par vāciešiem, ir savā nepatiesā naidā tik nepārliecinošs, ka man bija jāpiekrīt Vācijas studentu domām, kas teica, ka grūti iedomāties tamlīdzīgu rakstu pasaules kara laikā, kur būtu izteikta tik spilgta naida sajūta, starp divām nācijām, kā tagad miera laikā.

V. Eglītis iepin savā rakstā kādu neizdevušos vēsturisku norādījumu. Šķiet autoram nav zināms, ka abu zelta laikmetu (12. un 18. g. s.) ziedu gadi vācu literatūrā sākās tikai tad, kad franču ietekme jau bija pārspēta un vācu dzejnieki sāka just un radīt darbus vācu garā. Ļoti nepareizs, pat monomānīks, ir autora spriedums par visu vācisko, ja viņš apgalvo, ka redzot vācu tautas īpatnību visspilgtāk iemiesotu Mefistofela tēlā. Vai viņš savu lasītāju kritisko domu patiesi tik zemu novērtē?

Nav arī saprotams, kāpēc V. Eglītis minējis Marksu. Tas taču bija žīds, un kāda vāciešiem daļa gar žīda darbiem. Līdzīgs ir apgalvojums, ka baironisms attiecināms uz Ģētes laikiem. Pasaules sāpes un skepse bija jau pirms viņa; atcerēsimies Hamletu, Essays (Montaigne), Osiānu. Jeb šis parādības ciltautu literatūrā autoram ir pilnīgi svešas? Bet nepatiesā tendence jau atļauj visus līdzekļus un apsveic katru cīņas veidu. Tā arī Mefistofela vārdos autors saskata vāciešiem raksturīgās attiecības pret sievieti, dzīvi, zinātni. Neviens, kas pazīst vācu kultūras garu, neticēs šiem apgalvojumiem.

Kur atkrīt V. Eglīša liekā tendence, tur viņš spēj sniegt pareizu raksturojumu. To mēs redzam no-

daļuma par latvju tautas īpatnībām, kur autors izteic patiesu un dziļu milu savai tautai. Bet kāpēc tad viņš lāvies naidam, kas latvju literatūrai, kuŗas pārstāvis viņš ir, var nodarīt tikai ļaumu?

Un viss, ko V. Eglītis teicis savā rakstā, tik asi neduras acīs kā tas, ka viņš sauc savam darbam palīgā krietno Ģarību Merķeli, latviešu draugu. Tad bija jāmin arī vecais Stenders, Ģlūks, Šules, un citi vācieši, kā pierādījums vācu tautas negatīvam īpašībām.

Katrs krietns cilvēks cienī tautu, kas apzinās savu īpatnību un cenšas radīt šai īpatnībai piemērotas dzīves formas. Bet katra tauta, kas grib tikt cienīta, jūt godbijību arī pret citas tautas vērtībām. Katrs apzinīgs latvietis, ja arī viņš nav vāciešu draugs, prātis cienīt vācu gara saņiegunus un, kaut arī viņam savas tautas īpatnība būs tuvāka, nenoliegs citas tautas savdabības vērtību. Katrs krietns karotājs cienī savu pretinieku, ko gan nevar teikt par V. Eglīša rakstu. Vācietim ir tik pat liela tiesība būt leņnam par savas tautas vēsturi un kultūru, kā angļim, latvietim vai francūzim. Pasaule zina, kāda ir 80 miljonu lielās vācu tautas vērtība un par to šeit nerunāsim. Bet jārunā gan, ka šāds V. Eglīša raksts var daudz ļauna nest divu tautu savstarpējās attiecībās un kaitēt laikrakstam, kuŗā tas parādījies. Mans pretrastis, — pretējā virziena darbs, lai iznīcina to nelaimi, ko Eglīša kungs ir radījis.

Pēdējo vārdu teicot jāatzīst, ka augstsirdīgi rīkoties un cīnīties ka brūņniekam katram pieder. Un tieši šī motīva dēļ, lai V. Eglītis nemeklē vainu vāciešos, bet gan pats sevi par to, ka jaunais cilvēks, kas nezaudzis viņa mājā, izturas pret viņu rupji. Vai te iemesls nebūs nepareizā jauneklā audzināšanā?

Studentu padome.

Vecā studentu padome š. g. 27. janv. sanāca uz savu pēdējo sēdi, par kuŗu studentos interese dzīva — klausītāju daudz. Prezidija ziņojumos pr-ja A. Raudzeps ziņo, ka uz būvkomisijas priekšlikumu atpirkts stud. nama būvprojekts Nr. 207 par Ls 500,—, kuŗa autors izrādījis inž. Hermanovskis, Dienu komisijas 27. nov. rīkotā pēcpusdienas tēja devusi Ls 180,— zaudējumu. Karnevāla budžets pieņemts Ls 2.700,— apmērā un došot vēl tikpat lielu atlikumu. CIE. padomes sēdē, San-Moricā, piedalījušies A. Raudzeps un O. Riteris, kuŗu sūtišanai lūgts valdības pabalsts — Ls 477,—. Par statistiskā biroja darbinieku pieņemts A. Ticmanis. Univ. padome ierosinājusi izstrādāt stud. veselības kartiņas, kas uzdots statistiskajam birojam. Sakarā ar ziemas sezonas uzsākšanu Univ. sportam atvēlēti Ls 1.400,— uz nāk. g. budžeta rēķina. Uz prezidija lūgumu atlikta jauno lekciju naudas atsvabināšanas noteikumu spēkā stāšanās. No valdības saņemts pabalsts hokeja komandas sūtišanai uz CIE ziemas olimpiādi Šveicē. Valdībai lūgts pielaut lekciju naudas nomaksu vairākos termiņos. No statistiskā biroja komisijas izstājušies nāc. stud. bloka divi pārstāvji. No Strēlnieku dārza b-bas pilnvarnieka piedāvāts pirkt strēlnieku dārza daļu ar ēkām. Raksts esot pieņemts zināšanai.

Pie prezidija ziņojumiem ņem vārdu A. Pētersons (vienotnes) un norāda uz divaino būvprojekta pirkšanu par Ls 500,—, kuŗa autors izrādījis nesen būvkomisijā pieaicinātais inž. Hermanovskis. Tā tad žūrijas komisijas darbs, kas izmaksājis Ls 12.000,—, izrādījis veltīgs, jo ne pēc viena projekta namu celt nevar. Tāda rīcība ir nesaimnieciska. Viegļprātība saskatāma arī divu stud. pad. pārstāvju sūtišanā uz CIE, kur pārējās Baltijas valstis nav sūtījušas nevienu. Būtu pieticis, ja sūtītu vienu pārstāvi. Arī prasītais valdības pabalsts vēl nav saņemts un nav zināms, vai vispār to saņems. Nama būvkom. pr-ja Spilva (korp.)

motivē nama būvprojekta pirkšanu ar «vienbalsīgi atzītu nepieciešamību».

A. Pētersons (vien.) aizrāda, ka pat kompetentā žūriju kom. nav konstatējusi jauno stud. nama «liniju» vajadzību, un par šīm dažām līnijām samaksāts pārāk dārgi.

Sēdē rodas jautriba, jo ierodas jaunās pad. loceklis «Ugunskrusta» pārstāvis Riekstiņš. Atskan saucieni «Heil, Hitler!», jo jaunais loceklis ierodas pilnā Hitlera tērpā.

Sēdi slēdzot pilnvaro nāk. stud. pad. pieņem darbības gada pārskatu.

Pēc starpbrīža sanāk jaunā studentu pad. uz savu pirmo sēdi. To atklāj un līdz jaunā priekšsēža vēlēšanām vada A. Raudzeps. Ienācis paziņojums par nacionālā studentu bloka nodibināšanu, kuŗā ieiet no vienotnēm 2, un pa vienam pārstāvim no nāc. stud. b-bām, konkordijām, neorg. stud., novadniecībām un latgaliešiem.

Pirms prezidija vēlēšanām Riekstiņš («Ugunskr.») deklarē, ka viņš atsakās no sadarbības, ja kādā komisijā ieies kāds minoritāšu vai marksistu pārstāvis.

Prezidija vēlēšanās par pr-tāju ievēl R. Plūmi (korp.) ar 29 balsīm. Tāpat par pr-ja biedriem ievēl P. Austrīnu (stud. zemn.) un Z. Bebrī (siev. korp.). Par sekretāru ievēl K. Piparu (korp.). Par sekretāru I. biedri nāc. stud. bloks uzstāda J. Zariņu (vienotnes). Korp. frakc. paziņo, ka viņa par bloka pārstāvi nebalsosot, jo bloks, lūk, uzstājoties pret stud. nama būvi (!). J. Zariņa kandidatūru izgāz. Pēc šī korp. frakc. cīņas pieteikuma A. Pētersons (vien.) paziņo, ka bloks pieņem piedāvāto opozīciju un turpmākā balsošanā nepiedalīsies. Nāc. stud. bloks nekad nav uzstājies pret stud. nama būvi, bet tikai apkaŗojis to nesaimnieciskumu un personīgās intrigas, kādas parādījušās stud. nama būvkomisijā un stud. padomē.

Tālāk par sekretāru II. biedri ievēl

A. Kēzi (korp.) un kasieri V. Vīgantū (korp.).

Arīetu biroja ievēl O. Riteri (korp.), B. Albatu, J. Medni (korp.), Meijeri (siev. korp.) un Kalniņu (zemn.).

Budžeta kom. 3 vietas iegūst korp., 1 — siev. korp. un 1 — sociālisti.

Dienu kom. 3 vietas — korp., 1 — siev. korp., 1 — sportisti.

Grāmatn. kom. 2 vietas — korp., 1 — krievu korp.

Nama kom. 2 v. — korp., 1 — siev. korp., 1 — sociālisti, 1 — sportisti.

Lasītavas kom. 2 v. — korp., 1 siev. korp., 2 vietas paliek neaizņemtas.

Redakcijas kom. 1 stud. — zemn., 1 — korp., 1 siev. korp.

Revīzijas kom. 2 v. — korp., 1 sociālisti, 2 vietas paliek neaizņemtas.

Univērsitātes sportā 1 — korp., 1 — siev. korp. — 1 sportisti.

Virtuves kom. 2 v. — korp., 1 — zemn., 1 — sociālisti, 1 vieta paliek neaizņemta.

Statistikas bir. — 1 korp., 1 — krievu frakc.

Stipendiju kom. 1 korp., 1 — siev. korp., 1 — soc.

Ārstniecības kop. 1 korp., 1 — siev. korp., 1 — krievs.

Statūtu kom. 1 korp.

Studentu tiesā 2 korp., 1 — siev. korp., substitūtos — 2 korp.

Pēc komisiju ievēlēšanas minoritāšu pārstāvji nosodīja stud. pad. vairākuma rīcību, kas liedz tiem aktīvu līdzdalību stud. pašvaldības darbā. Tiešām jāsaka, ka korp. frakcijas pieaugums par vienu pārstāvi iedvesis tai lielu pašapziņu, kas atļauj pilnīgi ignorēt stud. pad. tradīcijas un pārējos stud. nogrupējumus. Ir teiciens «ēdot rodas apetīte» un to mēs varējām redzēt pie siev. korp. kas cīnījās par vietām komisijas, kur viņām pēc «atslēgas» pienākošo 7 vietā, tās izkaulēja veselas 11 vietas! Arī vir. korp. 25 vietā dabūja 31.

Cerēsim, ka šai lielajai cīņai pēc goda vietām sekos arī goda vietā liekami darbi. Tikai līdzšinējie pieredzējumi mums liek šaubīties, vai tas tiešām tā būs. Tomēr ticēsim!

Cerēsim, ka nelielais stud. pad. vairākums (22 b. no 40) spēš darbu labāk padarīt viens pats, nekā to padarītu kopā ar pārējo stud. nogrupējumu līdzdalību.

Londonā atklāta studentu mītne. Eka atrodas skaistā vietā un tani iekārtotas 55 gulamistabas. Pietiekošā skaitā arī iekārtotas telpas atpūtai un darbam. Līdz šim Londonā šādas mītnes nebija.

Lietuvju studenti savas tautas kultūras sarīkotāji.

V. D. universitātes studentu — rezerves virsnieku biedrība nolēmusi, ka katrs vienas biedrs Ziemeļvētku brīvlaikā izbraucot laukos, pārvedīc, atgriežoties Kauņā, V. D. universitātes muzejam vismaz vienu senlietu, etnogrāfiski nozīmīgu priekšmetu. V. D. universitātes muzejs nodibināts tikai nesen, bet viņa pārzinis, prof. Vac. Bīržiška cer, ka ar studentu atsaucību to varēs izveidot tik plašu, ka viņš varētu aizņemt veselu nodaļu jauncelamajā Vitauta Dižā muzējā.

Studentu preses vakars Kauņā.

Sakarā ar lietuvju preses 100 g. atceri 11. XII. «Lietuvos studentas» sarīkoja V. D. Universitātē preses vakaru, kuŗā piedalījās daudzi lietuvju preses veterāni — V. D. universitātes mācības spēki.

Prof. Rīmka savā runā uzsvēra studentu lielo lomu lietuvju preses nodibināšanā un izveidošanā; tāpēc arī saprotama preses svētku atceres rīkošana universitātē. Pirmo lietuvju laikrakstu līdzstrādnieki bijuši studenti. Nelegālos laikrakstus Tilzītē tāpat izdeva studenti. Arī vēl tagad nav pazīnājusies studentu loma un iespāids presē, jo daudz lietuvju laikraksta līdzstrādnieki ir studenti. Izteica prieku par to, ka arī akadēmiskajā presē bez specifiski akadēmiskajiem jautājumiem, ievērojama vieta ierādīta vispārkuŗturālām lietām.

Lietuvu studentu principiālā linija stud. pašvaldībā.

Jaunās V. D. universitātes stud. padomes prezīdijai nolasiņus savu deklarāciju, kuŗa pieņemta ar visām pret 9 balsīm (nabadzīgie studenti, neo-lituaņi, žīdu cionisti un sociālistiskie žaidzriņķi).

Deklarācijas saturs galvenajos vilcienos šāds:

Studentu padome rūpēsies par studentu oikonomiskā stāvokļa uzlabošanu (cenšoties panākt atviegļinājumus un rabatu studentiem ēdienu veikalos, pārt. preču tirgotavās, aptiekās u. t. t.).

Pastrīpo cīņas nepieciešamību par Viļņu un Klaipēdu.

Akadēmiskajā dzīvē kultivējami noteikti tautiski un valstiski principi. Lietuvju valodai izrādāma viņai pienācīgā cieņa un tāpēc studenti uzaicināmi sarunāties tikai lietuviski. Lietuvju studenti pienācīgi reprezentējami ārzemēs.

Studentu padomei jāiegūst tiesības arī universitātes satversmē — pielaižami padomes pārstāvji universitātes, padomes, senāta un fakultāšu padomju sēdēs, ja tiek apspriesti jautājumi, kas tieši skar studentu intereses. Studentu sariņojumos — sapulcēs un priekšlasījumos, universitātē pielaižami arī organizāciju goda biedri un filistri.

Izstrādājami tiesu noteikumi par advokātu nedrīkst vairs ierobežot jauno juristu intereses.

Popularizējama ideja, ka fiziskajai kultūrai universitātē ierādāma tāda pati vieta, kā pārējām — zinātniskajām disciplīnām.

Vedama cīņa par labāku preses stāvokli un tiesībām.

Edm. Zirnītis.

Ir tikai viena...

Ir tikai viena saule,
Var visiem gaismu dot;
Ir tikai viena dzīve,
Cik spēj tā aplaimot.
Ir tikai prieka jausmas,
Ko saules glāstos redz;
Ir tikai vienas sāpes,
Ko dzīve krūtīs dedz.

Māksla.

Māksla.

Cik sensācionāls bija sezonas pirmās pusē noslēgums ar slavenā diriģenta Koutsa viesošanos, tik pat sezonas otrās pusē sākums ir bagāts dažādiem pārsteigumiem: krievu balleta «Sarkanā magone» premjēra, Marto vijol- un četurtais simfoniskais koncerts.

Visvairāk tiek debatēts par Sarkanā magoni, pirmkārt problēmātiskā satura dēļ un otrkārt izaudzinātā uzveduma dēļ. Gliera mūzika, skaista un saistoša, neielaižas nekādos jaunu saskanojumu eksperimentos, instrumentācija zaigoša, faktūra ļoti kupla. Saturā redzama Ķīnas pamošanās, raksturota no krievu redzes viedokļa. Nacionālā operā, atmetot komunistu tendences, darbs ir zaudējis to viengabalainību, kāds tam ir bijis Krievijā. Tādēļ saturs mums mazāk izprotams, jo, pārējā darbībā nav sajūtama cita fabula un mēģinājums piesaistīt komunistu redzes viedokli, eiropējsku viedokli ir nelōģiski, tādēļ šo saturu nevar grozīt, lai paliek ar strīpojumiem, šo apoteoze ir lieka. Kaut gan reklamēts tika daudz un solīts kaut kas gluži revolucionārs balietā, tad jāteic, ka tas visumā nav pildīts. Ir tikai nesalīdzināmi augstāki nostādīta disciplīna, izteiksmīgāka mīmika un ļoti pilnīga reģija. Tas viss pieaicinātā balletmeistara Tichomirova nopelnis, kuŗš mūsu balietam ir devis ļoti daudz. Derokācijas zīmējis Liberts. Tās ir krāsas, bet kā jau pie Liberta parasts, pa starpām iemaisās arī vislielākie diletantisma ziedi un tādēļ zēl, ka spēcīgam dekoratīvam elementam ir blakus nolikts vistrakākais krāsu un līniju «izraibinājums». Tomēr daudzi kostīmi ir ļoti skaisti ar savu vienkāršību. No dejojājiem vislabāki savas spējas pierādīja Pfeifere, Lēmans, Ozoliņš, Bīrziņce. Pūles ir pieliktas milzīgas, tas arī ir redzams, ja atskaita satura, dažās dekoratīvās nepilnībās, tad viss pārējais ir tas, kas šo izrādī saista.

Pēc ilgāka laika atgriezies Marto, un tādā šē rīko interesantu koncertu ciklu. Nacionālā operā sarīkotais bija veltīts bez Bacha, Mocarta, arī P. Šūberta un E. Dārziņa darbiem. Kā jau arvienu, mums jāuzskata Marto par vislabāko Bacha un Macorta tulku, talsni viņa lielās pietātes, intelligēnces, kultūras un stila sajūtas dēļ. Daudz saspīlētas intereses parādījās pēc Dārziņa «Melancholiskā valša» Marto pāstrādājumā, izpildīšanas. Pamotmotīvi paturoti, bet saskanojums pārlikts, kādēļ Dārziņš izlikās svešāks — franciskāks, bet man šķiet, tas nācis darbam tikai par labu.

Kā pagāja secen viens reti interesants simfoniskais koncerts ar Stravinska piedalīšanos, mēs varam «pateikties» žīdam Zacharijam, kuŗš šē ar savu nelabvēlīgu informāciju aizsteidzās priekšā. Tādēļ Stravinska vietā diriģēja Oskars Frieds.

Pēdējais pieder pie lielajiem diriģentiem, kuŗš interpretē īpatnējāki, uzsverot vairāk konstruktīvo pusī nekā kolorītu, izskaņu un dziļāka iespāida iegulšanos. Bija sevišķi interesanta, no šī viedokļa, — Bēthovena I simfonija un arī III, bet Debisi palika neizmēlts.

Latvijas konservatorijā kārtējā kāmermūzikas vakarā piedalījās arī jaunais diedāšanas klases vadītājs Jadlofers. Diedons parādīja brīnišķu stila izpratni un sniedza labā priekšnesumā sen aizmirstas lietas, kā Bēthovena dziesmu ciklu, Adelaīda un Hendela rečitativu un arīju no «Mesias».

E. Grinvalds.

Aizrādām, kā Latvijas konservatorijā Marto sarīko Bēthovena sonāšu ciklu trijos vakaros — pavada prof. P. Šūberts. «Daļa» sarīko Emīļa Melngaila dziesmu vakaru.

Nacionālā operā pirmdien, Richarda Vāgnera piemīpas koncerts, — diriģē Kouts.

Rīgas izstādēs.

Šis piezīmes nava uzskatāmas, kā kritika, tās iespāidu fiksējums un ierosinājums izstādīto darbu tuvākai aplūkošanai un novērtēšanai.

Mūksalieši.

Jau ilgāku laiku mūsu mākslā valda klusums. Bet klusumā tiek strādāts. Ir radusies vesela paaudze jaunu gleznotāju, kuŗi droši var stāties blakus mūsu mākslinieku veģal paaudzei. Ja vecā paaudze vēl nava pārsēpta, tad tomēr jaunās paaudzes dau-

dzums un dāvanas ir ķīla-tam, ka nākotnē tas notiks. Par to jāpriecājas, jo tas rāda kā mākslas dzīve nemirs, tās sirds dzīvi pūkst un vērsīs mūsu mākslu uz augšu. Bet sabiedrības pabalsta gan tai nedrīkst trūkt.

Jaunās paaudzes vidū mūksalieši lepēmuši redzamu vietu ne tik daudz, kā atsevišķas personības, bet gan ka vienība. Vienības, kuŗas spēks, tās viengabalainība.

Atklātībā mūksalieši nāk ar pirmo izstādi, deklarēdami, kā viņu mērķis ir latviska māksla. To tie domā izveidot sekojot Matveja pēdās.

Izstādes kopaina tikama. Darbi izkārti ar lielu gaumi. Labāki kā visās līdzšinējās izstādēs.

Kopkanna liriski-dramātiska, kuŗa brīžiem sakāpināta līdz apvaldītai kaislei.

Gribētos minēt Noriša, Jēģera, Artuma vārdus. Egle arī apdāvināts gleznotājs, bet ar savu nervozumu vispārējā kopainā labi neiederās.

Pirmās no viņiem meklē pelēkās un brūnās krāsās izsmalcinātu izteiksmes vienkāršību un intīmu koposkanojumu. Tas padara viņa portrejas un ainavas pēc savas iekšējās dzīves, līdzīgas klusām dabām.

Jēģers temperamentīgs, drūmāks. Viņa ainavas uzrāda stipru Ubānu un Svempja iespāidu. Jauks darbs ir «Ainava» (32).

Artums. Konstruktīvis, kuŗš atsevišķus krāsu laukumus izkausē kopējā noskanojumā. Viņam īpatnēja mirdzoša tehnika. No viņa darbiem gribās atzīmēt «Tukums» (1). Caurspīdīgā ēna un vēsie toni dod brīnišķu ziemas gaisa iespāidu.

Neminot pārējo atsevišķus vārdus noslēdzot šo īso raksturojumu, gribas teikt, ka viscauri jūtama sirsnīga dabas un darba mīlestība, kas ķīla tam, kā mūksaliešu mākslinieciskais līmenis vēl celsies.

Kārla Padega un Valda Rozenberga darbu izstāde.

Kārlis Padegs intimākā sabiedrībā un Mākslas akadēmijas audzēķu starpā jau sen bija «atzīts». Plašākas sabiedrības priekšā viņš stādījās tikai tagad. Un tapa populārs. Tas tika celts no kritiķu puses un pēlts no publikas. Tāds liktenis katrai īpatnībai. Pie viņas jāpiērod. Jāprot to aplūkot. Mākslas darbs ir pasaule par sevi, kuŗai var arī nebūt sakaru ar reālo. Jā šī pasaule pārliedina, dzīvo savu dzīvi, tad mākslas darbam ir vērtība.

Padega darbos daudz literātūras. Viņš uztver dzīves drūmo, mocošo, laiž cauri savas fantāzijas spektram un par to stāsta, to atīlo.

Šī īpatnība gan padara Padega darbus plašākai publikai pieejamākus, bet kaltē

mākslinieciskai vērtībai. Sevišķi viņa gleznas, jo tur temāts bieži prētrunā ar izteiksmes līdzekļiem, traucē pēdējos.

Jo izteiksmes līdzekli, izteiksmes veids ir tas, kas nosaka darba māksliniecisko vērtību. Tādu prētrunu redzam darbā «Noņemšana no krusta». Jautrais, dzīvais traktējums prētrunā ar tematu.

Piegrīzēties Padega izteiksmes veidam jāsaka, kā neskatoties uz zināmu ārišķību, plakātismu, kas rodas grafiskos elementus pielietojot gleznās, tas tomēr pārliedina. Tas nava sagudrots, nava meklēts. Tas drīzāki neapziņīgi, kā transā izlējies no Padega tagādnes pilsētas cilvēka dvēseles: nervozas, tukšas, nenoteicamu dziņu mocītas.

Gleznās izpaužas Padega, grafiķa dāvanas. Tas nomanāms tumšā un gaišā prēstafijumā, laukumu sadalīšanā, līnijas uzsvēršanā.

Bet šim grafiķim piemīt spēcīga un izsmalcināta krāsu izjūta. To rāda viņa darbi «Tēvs un dēls», «Noņemšana no krusta», kur krāsas sasniedz dināmisku spēķu; to rāda viņa portrejas, kuŗās pelēkie kritānie toni un vieglās krāsas rāda jauku kolorējumu.

Spēcīgāko iespāidu Padegs tomēr gūst ar grafiķu ciklu «Sarkanie smieķi». Šeit šķietami prētrunātie elementi: vieglā graciozā līnija, dramātiskais saturs un karīķejošais raksturojums, saplūst viengabalainā satriecošā iespāidā. Tik mākslinieciski vērtīgu prētkāra propagandu, mēs neesam redzējuši, ne oriģinālā, ne reprodukcijās.

Noslēdzot šo apskatu man gribētos dēfinēt Padega mākslu kā trāģisko-karīķejumu.

Valdis Rozenbergs ir romāntiķis. Romantisms nava ne skola, ne stils. Tas uztveres veids — pasaules uzskats. Tas neapmierina ar reālo, bet tulko dabu, kā dzēju. Bet Rozenberga dzejā nava nekā sentimentāla, ne slimīga. Ierosinājums sa- vai mākslai, tas guvis no beļģiem, holandiešiem. Bet pēdējo drūmā kaisle pārveidojusēs Rozenbergā gaišāka, pelēkāka, liriskāka.

Rozenbergs ir konstruktīvis. Viņš izvēlas tematus, kas šai īpatnībai atbilstu: pilsētas skatus, ēkas, ielas. Viņa kompozīcija masās rūpīgi «uzbūvēta», plāksnes asi nodalītas, Rozenberga gleznošanas tehnika šo cieto kompozīcijas uzbūvi vleno, mīkstina, padara gaišāku, izkausē gaismā. Reizēm ienes arī zināmu vienmūlību — garlācību.

A. Treibergs.

